

AUTOBIOGRAFIA D'UN PAGÈS (fragment)

Josep Màdico i Bosch

*Aquesta història és fruit de la imaginació.
Qualsevol semblança o coincidència amb
persones reals és pura casualitat*

Degut a la manca de documents antics, mai no he pogut esbrinar quin era el cognom vertader de la família. Al meu pare, que era de cal Remullat, els del poble li deien Pagès, que era el seu ofici. A l'avi, que no vaig arribar a conèixer i que també era pagès, li deien Palau. Devia procedir de qualsevol lloc on hi havia un palau, almenys en la seva fantasia, puix que el pare sovint explicava històries que havia sentit explicar al seu pare i que ningú no entenia prou bé. El cas és que, al enregistrar el meu naixement, van optar per donar-me el cognom de Pagès. Avui penso que per sort meva. De no haver estat així, avui seria el doctor Remullat.

El cas de la mare sembla més clar; era de cal Petit, cognom que segurament provenia d'un renom antic. Va néixer a Ulldemolins. La família tenien terres i tant el seu pare com el seu avi, feien de pagès i eren ben crescuts. També una bona colla d'oncles i ties que tenia eren de bona estatura i gairebé tots vivien ocupant ambdues bandes del carrer Petit. L'oncle Sisquet, que era el més vell, recordava haver sentit dir, que el seu avi era el més petit d'una gran família.

Per arrodonir-ho, per nom van posar-me Pere, perquè no es podia trencar la tradició de la "dinastia" dels Peres de cal Remullat. I així tenim, que les meves inicials son PPP.

Vaig néixer a Albarca, a la mateixa casa on va néixer el meu pare i després d'aquest esdeveniment, en aquell llogaret va acabar-se el mon, perquè allí no hi ha nascut cap ésser humà més.

De petit recordo que guardava cabres i m'enfilava per les roques dels voltants buscant nius d'ocells. Un dia vaig arribar a dalt de tot, fins a l'ermita de la Mare de Deu del Montsant, i pel camí vaig trobar un xiulet de metall amb una cadena de plata molt llarga, que devia haver perdut un excursionista. Segurament vaig estar molt de temps fora de casa. La cadena se la va quedar el pare, però em va salvar de la bufetada que, segons ell, em mereixia. El pare de seguida va sortir a buscar la mare, que segurament com una desesperada, anava per aquells entorns per trobar-me a mi. En tornar al poble, la mare va córrer a l'església a posar un ciri a algun sant i després, a casa, va fer per a mi una bona tassa de xocolata molt espessa, com

si fos un dia de gran festa. A la fi, l'aventura no em va sortir malament del tot, però en vista de l'enrenou que es va armar, no em vaig escapar mai més.

Una de les meves activitats era també, esgarrapar la terra de més avall del poble, on trobava pissarres transparentes de guix cristal·litzat i ja en tenia una bona col·lecció, que malauradament ha desaparegut. Com també ha desaparegut la cadena de plata amb el rellotge de butxaca que el pare portava els diumenges quan anava a missa.

El pare anava sovint, amb l'euga, el carro i el gos, a l'hort que tenia per sota d'una font molt petita amb una bassa que recollia l'aigua. Allí vaig aprendre a nedar i de tant en tant podia jugar amb la Llucieta, una nena de la meva edat, d'una família de Cornudella, que tenien l'hort uns deu minuts més avall. Quan jo era a l'hort tocava sovint el xiulet, que sempre portava lligat als elàstics amb un cordill vermell. Si els veïns hi eren, aviat compareixien la Llúcia i la Llucieta. A mi em saltava el cor d'alegria perquè al poble no tenia ningú per jugar.

Aquell xiulet encara el tinc, la Llucieta també. El xiulet està igual de lluent, però ja no el faig servir per comunicar-me amb la dona, ara tenim un "mòbil" cada u. La Llucieta ha crescut bastant i després de tenir dues filles, ja no està tan primeta com en aquells temps.

D'aquell hortet del pare en sortia una mica de verdura, que la mare anava a netejar a la font del poble, en venia als veïns i deia que aquests eren els únics dinerets que veia. El pare, també, anava a un tros de secà que tenia més amunt, amb uns marges que s'ensorraven sovint, perquè eren fets amb pedres arrodonides. Ell parlava poc, però quan explicava que havia hagut de refer un marge, la mare deia que li sortien dimonis per la boca.

Al tros de secà no m'agradava anar-hi, era molt avorrit. Sols s'hi feien ametlles. Sovint havia sentit dir que eren les millors del món, i tots els anys, els sacs s'apilaven als baixos de casa fins que venien de fora a buscar-los. El pare devia treballar molt, perquè anava molt corbat, portava faixa i es queixava sovint dels ronyons.

La mare tenia cura de les feines de casa, i es passava moltes hores asseguda davant la porta del carrer; cosint alguna peça de vestir, fent mitja, i sovint xerrant amb alguna de les poques veïnes. ... Segurament també somiant poder deixar un dia el poble i anar a la ciutat.

La família va restar al poble fins que vaig entrar a l'edat d'anar a l'escola, i així va ser que els meus pares, o més ben dit, la meva mare, va decidir anar a viure a Reus, no a Cornudella, que és més a prop i també hi ha escola. No, havien d'anar a Reus, on el meu pare segurament no havia estat mai.

Recordo haver sentit explicar que, rem la família m,s jove del poble. Un parell de matrimonis que hi restava, no tenien fills, o havien marxat a treballar en alguna

ciutat. També hi havia dues vídues i un pastor vell que vivia amb les seves cabres. El pobre, dormia en un racó de la quadra, perquè al pis de damunt hi entrava aigua quan plovia, i a més, les finestres no es podien tancar. Les dues vídues vivien soles, a mig carrer l'una davant de l'altra, però no es parlaven des de feia anys i ningú en sabia el motiu. Tothom les trobava antipàtiques. Una era pell i os, portava sempre un mocador negre al cap, i una faldilla mal apedaçada que li arribava als peus. Un dia la vaig veure pujant de la carretera, amb un fardell a l'esquena i una escombra nova, que li devia haver portat l'ordinari, que un cop a la setmana parava a la cruïlla de la carretera de Prades. En la meua imaginació, la veia volar per aquells entorns a cavall de l'escombra.

L'altra dona, la de la casa del davant, era molt grassa, gairebé, no passava per la porteta de la seva escala. Ho recordo perquè ja li havia petat la cremallera de la faldilla i algun boto de la brusa. Deien, que sempre tenia un porró ple de vi damunt la taula. Tenia la cara molt vermella i una piga al nas, que per a mi li pertocava a la seva veïna.

L'home d'un d'aquells matrimonis que restaven al poble, era el batlle. Habitava la millor casa, i sempre el veia amb la clau de l'església a la mà, que era molt grossa. Tots els dies hi entrava, a l'església, i sempre es queixava, que a la teulada hi havien goteres i que ningú ho adobava. No sé què hi anava a fer allí dins.

De tant en tant venia un capellà amb moto. Aquell dia, devia ser sempre diumenge, el batlle em deixava entrar amb ell a l'església i em deixava estirar la corda per fer tocar la campana. Tothom anava a missa i s'omplien dos bancs. Sols el batlle es quedava a fora fumant un cigarret i la "bruixa" es quedava a casa per no coincidir amb la seva veïna.

* * *

Anys més tard, un dia que vaig tornar al poble, sols hi havia el batlle i el vaig trobar que encara s'aguantava, amb unes espardenyas que li deixaven sortir el dit gros d'un peu i, naturalment, amb la clau de l'església a la mà. Primer no em va reconèixer, després em va explicar moltes coses del poble: dels conreus que es perden, de les cases que cada dia en cau una, de la font que uns "gamberros" (brètols) van embrutar, de l'església, que la teulada té teules trencades i ningú les adoba... La dona se li havia mort. El Ramon, el pastor, el va enterrar ell mateix darrera l'església, i em va ensenyar la creu que li va fer del seu gaiato. També, em va ensenyar la fossa mig feta, al costat de la pedra on està enterrada la seva dona, i no va dir res més, una llagrimeta li va enterbolir els ulls.

Després, caminant per l'únic carrer del poble, el vellet va continuar: els altres havien marxat tots, la Sefa i la Clotilde, les dues viudes, havien acabat a cops de bastó i d'escombra. A la Clotilde, la van haver de portar a algun hospital amb un ull molt mal parat, i no l'havia vist mai més. La Sefa, va desaparèixer quan va venir la guàrdia civil al poble, i tampoc no la va veure mai més.

A la porta de la casa que era de la Clotilde, hi faltaven algunes pedres, com si l'haguessin volgut fer més ampla per passar-hi ella. Però també, en faltaven moltes altres de pedres, i part de la teulada i tot. La porta gran restava tancada i la gatera oberta, d'on en aquell moment, va sortir un gat negre que, com un llamp, va entrar per la porta que estava rebentada de la casa del davant. En la foscor de dins, vaig veure-hi amb prou feines, els ulls del gat, al costat d'una escombra vella amb la canya trencada.

El batlle va dir-me encara que tot allò no ho trobava tan romàntic com jo, que si un dia venia un americà i volia construir allí mateix un "rascacielus" (gratacels), ell, com a alcalde, li'n donaria permís, tant si pega amb l'entorn, com no. Aquí manca gent, va dir. El pobre home esperava un miracle i somiava veure revifar el poble, mentre les cases i gairebé, l'església i tot s'anaven enrunant.

* * *

Els preparatius per al nostre èxode van durar setmanes. Els pares discutien sovint. Segurament parlaven de diners i un dia vaig veure una llibreta vermella, que tenien molt amagada i hi donaven molta importància. Parlaven de Reus, de cases barates, de parents, i que jo ja em feia gran per començar a l'escola.

A la fi, un dia els pares van començar a carregar el carro que teníem per anar al tros; capsos, matalassos, fardells de roba... Tot el que s'hi va poder fer cabre. Pel damunt, el pare, encara hi va posar dos sacs d'ametlles i un de patates. Va tapar-ho tot amb una borrassa nova que feia poc temps havia comprat, i orgullós, va dir: "Mira, ara sembla que tinguem una tartana". La mare va dir que més aviat semblava un carro de gitanos. El batlle, que sabia tot el que succeïa al poble, va dir que amb tanta càrrega, no arribaríem gaire lluny i que la pobre euga, d'un temps ençà, feia mal aspecte i coixejava. Però res va aturar el meu pare, que ja s'havia pres la iniciativa com si hagués estat idea seva.

Era a la primavera, els dies eren llargs i al pare li havien dit que si matinàvem, es podia arribar a Reus en una jornada. Ens vam aixecar a punta de dia. Plovia. El pare devia haver dit una de les seves paraulotes, la mare es va enfadar, jo em vaig posar a plorar i es van despertar tots els veïns. Devia ser la nerviositat que sol haver-hi quan s'emprèn un viatge. Tot el poble va sortir al carrer, tal com havien sortit del llit, amb pijama o camisa de dormir. D'això sí que se'n recordava la mare molts anys després, i no parava de riure quan ho explicava. Deia que va ser el primer i potser l'únic carnaval que s'ha fet al poble.

Els veïns, principalment el batlle, ens van animar i el més important és que alguns d'ells ens van ajudar a frenar el carro, fins arribar a baix a la carretera. D'altra manera, de segur que ens hauríem estimbat. El camí que baixa del poble amb els seus retombs, semblava un rierol, tot anava d'aigua i els frens del carro havien perdut eficàcia.

No recordo el que va succeir en arribar a la cruïlla; quan hi penso, però, no em costa gens d'imaginar aquells personatges, i no sé si posar-me trist o riure. Devien ser sis o set, amb vestit de dormir, mullats de cap a peus, acomiadant-nos i desitjant-nos tot el millor per al futur... Els pares devien agrair l'ajuda i sense perdre temps ens posarem a fer camí.

Aviat es va perdre el poble de vista, va parar de ploure i ja es deixava entreveure que sortiria el sol. Poc després, en aquell indret que prou bé coneixíem, el pare va fer una corredissa cap a l'hort, per anar a buscar el càntir i una mica de verdura fresca. També l'hort es va perdre de vista darrere nostre. Per sempre.

Bé, per sempre no; el que era l'hort, avui és un terreny abandonat, la bassa està esquerdada i plena d'esbarzers, però encara hi ha alguna granota. A la fonteta, algú hi ha fet una cisterna, i sota la figuera, que s'ha fet molt maca, hi han posat una taula i bancs de pedra. Dels altres arbres que hi havia no en resta cap, però l'indret es acollidor, i ens agrada anar-hi a la tardor quan hi ha figues. Hi anem amb la família de Cornudella, a fer un arròs de conill perquè tots saben que m'entusiasma, i que s'ha de condimentar amb romaní i altres plantes que trobem per allí. La cassola de test no ens la cal portar, la tenim sempre allí, ben amagada sota unes pedres.

En entrar a Cornudella vaig fer sonar el xiulet tan fort com podia i molta gent van sortir a la carretera per veure'ns passar, La Llúcia, la de l'hort veí, va venir a dir-nos adéu. La Llucieta devia ser a l'escola i no va sentir el xiulet.

No vam parar fins a l'hostal del Pubill per menjar quelcom, nosaltres i el pobre animal. Fins allí la carretera baixa suaument i no anàvem malament de temps. Estàvem bastant animats, principalment l'euga i jo, perquè no sabíem el que ens esperava.

Des d'allí, poc després de passat el pont del riu Siurana, la carretera va amunt cap al coll d'Alforja, i del que ara ve, sí que me'n recordo. Mai no m'ha calgut preguntar res a la mare referent a aquella pujada, em sembla que allí em vaig despertar de veritat.

Tots empenyíem el carro i l'euga coixejava ja de debò. El pare, aviat va deixar de donar-li bastonades, perquè no podia fer-ho mentre empenyia. Sols de tant en tant, deixava anar algun reneç, que l'animal prou sabia què volia dir, i la mare s'enfadava, perquè el nen no havia d'haver-ho sentit. Després de cada tomb la pujada és més forta i no s'acaba mai. El pare, a qui mai havia vist suar tant, deia que si ens paràvem no hi hauria qui ens fes arrencar altra vegada. Ell no deixava de vista la maneta del fre, perquè veia que l'euga flaquejava sempre més. La mare, que no deia res, empenyia per l'altre costat, i jo ajudava el que podia, i també suava.

A la fi vam arribar al coll, era ja ben entrada la tarda, i semblava que cap obstacle d'importància podia impedir la nostra arribada a Reus. Encara que fos després de

fer nit en algun poble. L'euga no podia saber que en arribar a dalt, la carretera ja no pujaria m,s. Jo estava embadalit; per primera vagada vaig veure el mar; lluny, com un ratlla blava a l'horitzó, i per l'altra banda la serra del Montsant, amb tota la seva llargada.

El pare, que portava el rellotge amb la cadena, va dir que sols teníem temps per fer un tragueta d'aigua i que estava molt cansat. Ell va ser el primer a deixar-se caure damunt l'herba fresca, després la mare. Jo em vaig quedar mirant l'euga que tenia la pota malalta una mica aixecada i no tenia esma per pasturar. Als pocs moments, i amb el carro enganxat, li van flaquejar les altres tres potes i va caure amb un soroll estrepitós.

El pare es va aixecar, segurament massa de pressa, i a l'acte va caure desmaiat. La mare, que moments abans ja es veia a Reus, no sabia què fer, si atendre el pare o l'euga. Va cridar -Aigua, aigua!!. Jo, amb el càntir a les mans vaig córrer el que podia, vaig ensopegar, el càntir es va fer miques, l'aigua es va filtrar a la terra, i en veure el que havia passat i amb un genoll que sagnava, em vaig posar a plorar. La mare cridava ara. -Quina tragèdia, D,u meu! Quina tragèdia!! Amb tot, el pare es va reanimar i va preguntar què havia passat. Ara la mare estava també, plorant.

El pare i jo, en acostar-nos a l'euga veiérem que per moments deixava de respirar. Amb molt d'esforç vam aconseguir separar-la del carro, la mare també va ajudar. La pobra i fidel euga segurament s'havia trencat un parell de costelles i allí la teníem ja morta i amb els ulls molt oberts, com si ens volgués demanar perdó.

De tant en tant segurament devia passar algun vehicle per aquella carretera. Però aquell replà... de dalt del coll d'Alforja, queda una mica amagat darrere uns matolls, i ningú es podia imaginar que allí, en una família que acabava d'abandonar la seva llar, succeïa una tragèdia.

El pare havia carregat alguna eina de pagès i així va poder fer un bon clot. Sovint deia que no podia més, que el cor li batejava com mai, però el clot el va deixar per enllestit i els tres vam arrossegar l'euga fins a fer-la caure a la fossa. Va ser molt trist.

A mi em van enviar a la carretera, per si passava algú que ens pogués ajudar. La mare, que es veia caure la nit al damunt, anava per aquells entorns buscant un aixopluc. El pare, amb la pala, penosament i sempre amb m,s lentitud, anava tirant terra damunt del cadàver. Mentrestant, la mare, havia posat ja un matalàs i unes mantes sota el carro i el pare s'hi va deixar caure sense dir una paraula. La mare va acabar d'enterrar l'euga, i jo després de menjar alguna cosa em vaig posar a dormir al costat del pare, que es queixava d'unes punxades al pit i es veia molt pàl·lid.

La nit devia ser molt llarga per els meus pares... A punta de dia la mare es va posar a la carretera per parar el primer que passés. Per la banda del Priorat se sentia, feia ja estona, que pujava lentament un camió. Per sort va parar, no s, si perquè necessitaven aigua per al radiador, que treia fum com una m...quina de

tren, o perquè van veure la mare plorant. Era un camió atapeït de porcs que portaven a l'escorxador de Reus, i no podien perdre temps. Amb tot, va baixar de la cabina un home que va resultar ser el veterinari. Es va mirar el pare, que no s'havia aixecat de sota el carro, li va prendre el pols, i va dir que si el deixava allí no se'n sortiria. Sense més paraules, entre tots el van ajudar, el van introduir a la cabina del camió, i aquest es va perdre a poc a poc carretera avall, deixant una intensa mala olor, camí de l'escorxador.

Tot va anar tan ràpid. La mare, encara el va poder acomiadar encomanant-lo a tots els sants que coneixia. El veterinari, va dir algunes paraules que la mare no va poder entendre, perquè el conductor havia posat ja el motor en marxa, i els porcs brogien de valent. Ens vam quedar com paralizats veient el camió sempre més petit, carretera avall. El soroll i la pudor també, van desaparèixer aviat. “Què serà de nosaltres, Déu meu Senyor!”, deia sovint la mare. Amb un esglai va dir que tots els papers del pare s'havien quedat al carro i que ningú no sabia d'on venia ni qui era. Això la va preocupar molt, però també, deia que el veterinari era una bona persona.

No sé ben bé com va anar tot, el cas és que en el transcurs del dia les nostres coses i nosaltres vam fer cap a Alforja. El carro es va quedar allí dalt, i anys després n'he vist algun ferro, les fustes estaven cremades i les rodes havien desaparegut. Vaig poder desmuntar la maneta del fre, que guardo com a record d'aquell viatge que va ser tan determinant per a la família i principalment per a mi.

Passats uns dies, després d'investigar, ens van dir que a Reus per aquelles dates havien enterrat un home amb cara de pagès, que portava faixa i de qui no sabien ni el nom ni la procedència.

La mare, no es va veure amb cor d'anar a viure a Reus sola, també, perquè a Alforja ens van atendre com a germans. El batlle, el capellà, els veïns, tothom ens va ajudar. A la mare li van donar feina a hores a l'església i a l'ajuntament. També ens van assignar, amb caràcter provisional, una casa que feia temps estava abandonada.

Igual que a Albarca, havíem d'anar a la font a buscar l'aigua i van passar uns mesos fins que ens van donar corrent elèctrica. Amb tot era un pas endavant comparat amb el nostre poble, on la mare no va voler tornar, perquè en la seva memòria veia al pare, com sempre, amb les seves feines.

Mes endavant, el metge del poble, que havia perdut un fill fent espeleologia per les coves d'aquells entorns, em tenia per cuidar el jardí. Aviat anava dient que era el meu padrí, i em va empènyer i ajudar a fer el batxillerat com a alumne extern de l'institut de Reus.

Els anys van anar passant, el padrí em va matricular a la facultat de medicina de Barcelona, i em va facilitar una habitació a casa d'una germana seva. Em va doldre

molt deixar els amics, però sempre que tenia vacances, anava al poble i era ja l'assistent del doctor.

Mentre, havíem aconseguit posar una creu al cementiri de Reus amb el nom del pare.